

Dr. FRANZ OPPENHEIMER. *Werte und Kapitalprofit.* 230 Sider. Gustav Fischer, Jena 1916.

Der er en vis Professórunode, mange Videnskabsmænd, der staar udenfor Affærene har, naar deres Polemik antager Former, hvori Selvfølelse og Arrigskab er parret. Dr. Oppenheimer er en kras Polemiker, overfor relativ ligegyldige Divergenser bruger han Sprogets stærkeste Ord. Dertil kommer en Selvfølelse, der ikke lader sig nøje med mindre end Betegnelsen „Neubegründung der objektiven Werthlehre“ for hans Fremstilling af Værdi og Kapitalprofit. En anden tysk Forfatter har nylig udgivet en „Neuorientierung“, herregud, hvorfor sige det selv! det meste en Forf. tror er nyt, er ofte blot nyt for ham selv, eller i bedste Fald blot det samme paa en anden Maade: hvis der er noget nyt, saa lad andre finde det. Er der i en Bog paa 300 Sider blot en Side virkelig Berigelse, saa er den ikke skrevet forgæves; og der er nu efter mit Skøn en ny Idé hos Oppenheimer: hans Korrektiv til Marx' Lære om Merværdiens Opstaaen.

Oppenheimer mener, at den subjektive Værdilære har gjort sin Nytte i Personaløkonomien, men er af liden Værdi, hvad han kalder Markedsøkonomien; han indrømmer, at det subjektive Element bestemmer Vareproduktionens Retning, men hævder, at selve Værdien ligger i noget objektivt givet. Forf. er her noget uretfærdig, thi i hvert Fald er de moderne Grænseteoretikere naaet til at forstaa, at Markedsprisen dannes ved en Købernes Pris, som bl. a. er bestemt af Indkomstfordelingen, og en Sælgernes Pris, hvori det jeg vil kalde det tekniske Besvær faar sit Udtryk. Vi standser ikke ved Produktionsomkostningerne, men forstaar, at Prisen paa de tekniske Elementer igen er bestemt ved et Møde mellem disses Fremstillingsbesvær og Efterspørgslen efter den færdige Vare.

Forf. forkaster de gældende objektive Værditeorier; han vender sig med Rette mod Omkostningslæren, fordi den er

Dr. FRANZ OPPENHEIMER. *Werte und Kapitalprofit.* 230 Sider. Gustav Fischer, Jena 1916.

Der er en vis Professórunode, mange Videnskabsmænd, der staar udenfor Affærene har, naar deres Polemik antager Former, hvori Selvfølelse og Arrigskab er parret. Dr. Oppenheimer er en kras Polemiker, overfor relativ ligegyldige Divergenser bruger han Sprogets stærkeste Ord. Dertil kommer en Selvfølelse, der ikke lader sig nøje med mindre end Betegnelsen „Neubegründung der objektiven Werthlehre“ for hans Fremstilling af Værdi og Kapitalprofit. En anden tysk Forfatter har nylig udgivet en „Neuorientierung“, herregud, hvorfor sige det selv! det meste en Forf. tror er nyt, er ofte blot nyt for ham selv, eller i bedste Fald blot det samme paa en anden Maade: hvis der er noget nyt, saa lad andre finde det. Er der i en Bog paa 300 Sider blot en Side virkelig Berigelse, saa er den ikke skrevet forgæves; og der er nu efter mit Skøn en ny Idé hos Oppenheimer: hans Korrektiv til Marx' Lære om Merværdiens Opstaaen.

Oppenheimer mener, at den subjektive Værdilære har gjort sin Nytte i Personaløkonomien, men er af liden Værdi, hvad han kalder Markedsøkonomien; han indrømmer, at det subjektive Element bestemmer Vareproduktionens Retning, men hævder, at selve Værdien ligger i noget objektivt givet. Forf. er her noget uretfærdig, thi i hvert Fald er de moderne Grænseteoretikere naaet til at forstaa, at Markedsprisen dannes ved en Købernes Pris, som bl. a. er bestemt af Indkomstfordelingen, og en Sælgernes Pris, hvori det jeg vil kalde det tekniske Besvær faar sit Udtryk. Vi standser ikke ved Produktionsomkostningerne, men forstaar, at Prisen paa de tekniske Elementer igen er bestemt ved et Møde mellem disses Fremstillingsbesvær og Efterspørgslen efter den færdige Vare.

Forf. forkaster de gældende objektive Værditeorier; han vender sig med Rette mod Omkostningslæren, fordi den er

ufuldstændig, fordi den ikke passer paa alle Tilfælde, og fordi den ender i en *circulus vitiosus*. Ogsaa Karl Marx' Lære om Arbejdstiden som værdibestemmende kritiserer han; Tjenesteydelser er ogsaa Varer, og samfundsmæssige Magtpositioner (Rettigheder) skal ogsaa ind under Byttets Love.

Ligesom Clark sonderer han mellem Statiken og Dynamiken, mellem Teorien om Ligevægtstilstanden og Teorien om Bevægelsen der hen imod. Han undersøger en tænkt Tilstand, hvori Kræfterne er tilstede i uforandret Proportion; hans Abstraktion gaar saa vidt, at han opstiller „*eine Gesellschaft der Gleichen*“. Hans Udgangspunkt er en Formel, som siger, at de Værdier, en Mand frembringer, er lig hans Indkomst plus hans Omkostninger, og udreder heraf en Række Ligninger, som er uendelig intetsigende. Han vender sig hen til at søge Værdisubstansen. Denne er, for at bruge hans egne Ord, Vareværdiens Arbejdsværdi maalt i Timer, hans Polemik her mod Marx er i Virkeligheden rent formel.

I Afsnittet om Monopol lægger man Mærke til hans Systematisering af Monopolerne. Her siger han sit bedste. Monopolet er en Magtposition, som ganske vist oftest er knyttet til Besiddelsen af visse Ting og Produktionsgoder, som man derfor fejlagtigt tilskriver Monopolindtægten; men der er i Virkeligheden ingen Sammenhæng mellem det Gode, hvortil Monopolretten støtter sig, og Indkomsten; det er ikke Møllen, men Møllerretten, der giver Monopolindtægten. Paa samme Maade gaar det med Jord og Kapital, hvis indtægtsgivende Egenskab beror paa Monopolstillingen og ikke paa Tingene selv. Forf. sonderer mellem Købermonopol og Sælgermonopol; det første fører til et Fradrag i den naturlige Pris, det sidste til et Tillæg til denne.

Driftsherrerne staar overfor Arbejderne med et Købermonopol og kan derfor forlange en Merværdi, som fradrages Arbejdsproduktet. Medens det ellers er lige Arbejdsmængder,

der ombyttes, er det ikke saa med Arbejdet og Arbejds-lønnen, som kun ekvibrerer, men ikke ækvivalerer hinanden, paa samme Vis som et Ti Punds Lod paa en Decimalvægt vejer 100 Pund op.

Her taler vi om et Klassemonopol, i Kraft af hvilket de ledende Klasser kan tilegne sig en Del af Arbejdets Produkt, men denne vindes ikke som hos Marx af hver enkelt Driftsherre i Forholdet til sine Arbejdere, men vindes af hele Driftsherreklassen i Fællesskab og fordeles blandt dennes Medlemmer som Profit efter disses Kapitalstørrelse.

Oppenheimer forkaster en særlig Jordrente, idet han erklærer, at denne kun er en Del af Profitten, som først opstaar, naar Jorden kommer i privat Eje. Det er rigtigt, at der paa de bedre Jorder ud over Profitten er et Surplus; men dette regner Forf. som en Indtægt, der er afledet af det individuelle Monopol, men ikke af Klassemonopolet (Arbejdets svage Stilling). I sidste Afsnit har Forf. en Mængde rigtige Bemærkninger om Kapitalisation og siger bl. a., at Grænsebedriften giver den sociale Kapital samme Udbytte som Kapitalen i privat Forstand giver. Med Kapital i privat Forstand mener han som alle vi andre Kapitaliseringen af et givet Udbytte, altsaa en Ret til arbejdsfri Indtægt.

Forf. ender med en Kritik af Böhm-Bawerk og de andre Østrigere, samt opfører lidt af en Vejrmøllekamp mod Karl Marx.

I det store Hele er Oppenheimer enig med Marx, men hans Lære om Magtpositionen samt om, at Merværdien skabes i alle Erhverv i forskelligt Mon, men fordeles efter Kapitalens Fordeling, er utvivlsomt en Forbedring af Marx, for saa vidt som man derigennem undgaar den sidstes berømte Volte fra Merværdirate til gennemsnitlig Profitrate. Bogen er iøvrigt ikke saa let at læse; det er forsaavidt uberettiget, at Forf. kalder v. Wiesers sidste Theori i „Grundriss“ 1. Bind for altfor besværlig, som Wieser ganske vist ikke kan læses af den gennemsnitlige Student,

men til Gengæld for at den er sværere end Oppenheimers Bog, er den saameget mere dyb og indholdsrig.

Dr. L. V. Birck.

HELGE SMITH. *Sociale Spørgsmaal*. En Ledetraad til Brug ved Undervisning og Selvstudium. (157 S.). G. E. C. Gad. Kjøbenhavn. 1916.

Grundtræk i den økonomiske og sociale Udvikling i det sidste halvandet Aarhundrede, den sociale Lagdeling, Arbejder- og Middelstandsspørgsmaalet, Kvindespørgsmaalet, Arbejderbeskyttelse, social Forsorg, Arbejdsforfatning og Socialisme — det er en anselig Række af store Problemer, der har skullet blive Plads til at behandle indenfor denne Bogs ikke ret vide Rammer. Vel har Bogen som „Ledetraad ved Undervisning og Selvstudium“ til Opgave at give Læseren Indblik i det sociale Spørgsmaals mangfoldige Sider og sammensatte Natur her og der, men — som man gerne føler det overfor en Führer gennem et Musæum — nogen mere Begrænsning og mere Fordybelse vilde have givet et større Udbytte. Og netop nogle af de Sider af Spørgsmaalet, som nu er mest aktuelle — offentlig Fæste, Statskontrol med monopoliserede Industrier, Brydningerne indenfor Arbejderorganisationerne, for at nævne nogle Eksempler — er trængt helt i Baggrunden, medens andre Emner, der blot behøvede at nævnes for den historiske Sammenhængs Skyld, synes at faa en for bred Behandling.

Men trods disse Indvendinger er Bogen meget vel værd at anbefale den vistnok ikke saa lille Læsekreds herhjemme, der har Sans for Studiet af sociale Forhold, men ikke giver sig i Kast med de større socialøkonomiske Systemværker. Der findes mange nyttige positive Oplysninger i den og mange sunde og fornuftige Betragtninger, som f. Eks. om Kvindespørgsmaalet eller i Indledningsafsnittet;